

BORGARTING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 08.07.2020

Saksnr.: 20-080903SAK-BORG/04

Dommere:

Lagmann
Lagdommer
Lagdommer

Hans-Petter Jahre
Inger Wiig
Ragnar Eldøy

Ankende part Verdens Gang AS
Ankende part Norsk Journalistlag
Ankende part Norsk Redaktørforening

Advokat Halvard Helle
Advokat Halvor Manshaus
Advokat Halvor Manshaus

Ankemotpart Den offentlige påtalemyndighet
v/Riksadvokaten

Advokat
Knut-Fredrik Haug-Hustad

Saken gjelder anke over avslag på dokumentinnsyn i avsluttet straffesak.

Tingretten har redegjort slik for sakens bakgrunn (beslutningen side 2–3):

VG har ved begjæring til Oslo tingrett den 20. januar 2020 bedt om innsyn i enkelte straffesaksdokumenter knyttet til etterforskningen av tidligere politimester, Johan Martin Welhaven. Bakgrunnen for VGs innsynsbegjæring var avisens søkelys på Forsvarets og politiets håndtering av våpen innlevert til politiet, og den tilknytning en rekke fremtredende polititjenestemenn og offiserer har hatt til slike våpen. VG rettet også søkelyset på Welhaven som var en av polititoppene som hadde vært under etterforskning for brudd på straffelovens bestemmelser om underslag og grov uforstand i tjenesten.

Den 26. august 2019 fremsatte VG en innsynsbegjæring i etterforskningen mot Welhaven. Sjefen for Spesialenheten for politisaker (heretter Spesialenheten) anså seg ikke habil til å behandle innsynsbegjæringen. Welhaven hadde i perioden 2005 til 2011 vært assisterende sjef for Spesialenheten. Saken ble derfor sendt ubehandlet over fra Spesialenheten til riksadvokaten. Riksadvokaten avslo innsynsbegjæringen den 15. oktober 2019 med unntak for Spesialenhetens påtalevedtak av 6. desember 2018 hvor innsyn ble innvilget i anonymisert form. Formelt gjaldt avgjørelsen to saker, der det er truffet likelydende avgjørelse. Riksadvokatens vedtak gjaldt straffesaken som helhet, med den begrunnelse at det ikke var spesifisert fra VGs side hvilke enkeltdokumenter det var begjært innsyn i. På denne bakgrunn bad VG om innsyn i hoveddokumentlisten. Avisen fikk denne oversendt i sladdet form den 6. november 2019.

VG fremsatte deretter en omgjøringsbegjæring av riksadvokatens vedtak og etterspurte en tidslinje i saken den 11. november 2019. Omgjøringsbegjæringen inneholdt en nærmere konkretisering av hvilke dokumenter VG ønsket innsyn i, herunder dokumenter i grunnlaget for at Spesialenheten ved påtalevedtak av 6. desember 2018 henla sakene mot Welhaven.

Riksadvokaten avslo omgjøringsbegjæringen den 21. november 2019.

VG brakte spørsmålet om innsyn inn for Oslo tingrett den 20. januar 2020. Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag har erklært partshjelp til støtte for VGs krav om innsyn etter analogi av tvisteloven § 15-7.

Etter at innsynsbegjæringen ble fremsatt for tingretten, foretok riksadvokaten en ny vurdering av innsynskravet og konkluderte med at det kunne gis innsyn i enkelte av de etterspurte dokumentene. Dokumentene ble oversendt VG ved riksadvokatens beslutning av 14. februar 2020.

VG opplyste i prosesskriv av 17. mars 2020 at VG hadde fått innsyn i de dokumentene som opprinnelig var inntatt i påstanden strekpunkt 3 og 4. Det ble videre vist til at sakens tvistetema er begrenset til spørsmål om innsyn i Spesialenhetens påtegning med innstilling fra etterforskningsavdelingen, samt avhørene som ble tatt av Welhaven som mistenkt.

Etter dette knytter den gjenstående delen av innsynsbegjæringen seg til følgende dokumenter:

- Dok. 01, påtegning av 24. oktober 2018 med innstilling fra Spesialenhetens etterforskningsavdeling.
- Dok. 05/01 og 05/02, Spesialenhetens avhør 12. januar og 3. mai 2018.

Oslo tingrett avsa 21. april 2020 begrunnet beslutning med slik slutning:

1. Begjæringen tas ikke til følge.
2. Den offentlige påtalemyndighet ved riksadvokaten tilkjennes 43 500 – førtitretusenfemhundrekroner– i sakskostnader.

VG har anket tingrettens beslutning og inngitt støtteskriv 4. mai 2020. Påtalemyndigheten har 2. juni 2020 inngitt anketilsvar.

Norsk Redaktørforening (NR) og Norsk Journalistlag (NJ) har erklært partshjelp for VG også ved ankebehandlingen i lagmannsretten etter analogi fra tvisteloven § 15-7 første ledd bokstav b. Partshjelperne viser til at begjæringen berører et viktig samfunnstema og inngår i en pågående sak som står på dagsorden. Saken har derfor sterk allmenn interesse og stor prinsipiell betydning for partshjelperne. Partshjelpen er ikke bestridt.

Den ankende part, **Verdens Gang og partshjelperne Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag**, har i hovedsak anført:

Nektelse av innsyn utgjør en krenkelse av EMK artikkel 10. Det foreligger et «inngrep» etter art 10 nr. 1. Begjæringen inngår i et større journalistisk sakskompleks der det overordnede temaet er tjenestemenns ulovlige befatning med våpen. Saken er i kjernen av pressens kontrollfunksjon og har stor offentlig interesse. Alle de fire kriteriene i EMDs storkammeravgjørelse av 8. november 2016 er oppfylt. De etterspurte dokumentene skal vurderes konkret opp mot disse fire kriteriene; det er uten betydning etter EMK om det dreier seg om straffesaksdokumenter eller andre typer offentlige dokumenter. Det gjelder heller ikke et skjerpet krav til offentlig interesse for innsyn i straffesaksdokumenter.

Innsynsnekt er uansett ikke nødvendig i et demokratisk samfunn, slik at art. 10 nr. 2 ikke får anvendelse. Forholdsmessighetsvurderingen må her falle ut i favør av pressen og pressens samfunnsoppdrag. Verken personvern hensyn eller hensynet til uskyldspresumsjonen tilsier at den aktuelle informasjonen kan holdes tilbake. Straffesaken er henlagt. Det medfører at mediene er avskåret fra informasjon som det ved domstolsbehandling kunne ha vært referert fritt fra innen de gjeldende rettslige og presseetiske rammer. Avslaget rammer pressens mulighet til å drive maktkritisk

journalistikk. Parallellene til en åpen domstolsprosess har særlig tyngde og slagkraft der henleggelsesbeslutningen, som her, gjelder påtalemyndighetens egen medarbeider.

Den ankende part og partshjelperne har lagt ned slik felles påstand:

1. Verdens Gang AS gis innsyn i følgende straffesaksdokumenter i straffesak 12174331 mot Johan Martin Welhaven:
 - Dok. 01, påtegning av 24. oktober 2018 med innstilling fra Spesialenhetens etterforskningsavdeling.
 - Dok. 05/01 og 05/02, Spesialenhetens avhør av 12. januar og 3. mai 2018.
2. Verdens Gang AS, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag tilkjennes sakskostnader for Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett.

Ankemotparten, **påtalemyndigheten (riksadvokaten representert ved Regjeringsadvokaten)**, har i hovedsak anført:

Nektelse av innsyn er ikke et «inngrep» etter EMK artikkel 10 nr. 1. EMD har ikke tatt stilling til om EMK art 10 gir pressen innsynsrett i den type dokumenter som vår sak gjelder, men har i andre saksforhold konkludert med at bestemmelsen etter omstendighetene kan gi rett til opplysninger og dokumenter. Etter Høyesteretts praksis (Rt-2013-374 (Treholt) og Rt-2015-1467 (legevakt)) kan EMK art 10 – etter en konkret vurdering – gis anvendelse der pressen ber om innsyn i offentlige dokumenter, men dette er kun aktuelt i helt spesielle tilfeller, og EMK art 10 gir i utgangspunktet ikke rett til innsyn i klassiske straffesaksdokumenter. For å gi slikt innsyn må det stilles krav om en skjerpet offentlig interesse. EMDs storkammeravgjørelse av 8. november 2016 endrer ikke dette. Vår sak kan ikke sidestilles med legevaktsaken der det dreide seg om tilbakevendende og prinsipielle spørsmål om bruk av statens tvangsmakt, og heller ikke med Treholt-saken som hadde helt spesielle historiske og politiske aspekter. Ønsket om innsyn krysses dessuten av tungtveiende individuelle rettigheter forankret i EMK artikkel 6 og 8 og av personvernreglene i EU, som også Norge er bundet av. Det ikke mulig å ivareta Welhavens personvern og privatlivsbeskyttelse i form av kompensierende tiltak slik som i Legevakt-saken. En så vidtfavnende innsynsrett som VG anfører i saken her, vil kunne få negative konsekvenser for politiets evne til å ivareta sitt samfunnsoppdrag. En uthuling av politiets taushetsplikt vil medføre at det blir vanskeligere for politiet å få opplysninger og informasjon fra mistenkte, siktede og publikum. Politiet mottar i dag mye viktig informasjon under visshet om at opplysningene er underlagt taushetsplikt.

De aktuelle straffesaksdokumentene i vår sak utgjør ikke det sentrale bevisgrunnlaget i saken, og gir heller ingen nøytral fremstilling av de faktiske forholdene. Avhøret av Welhaven utgjør bare en liten del av det samlede bevisbildet, og er ikke en nøytral fremstilling slik som et videoopptak. Spesialenhetens påtaleinnstilling er heller ingen nøytral fremstilling av de faktiske forholdene, men en påtalefaglig vurdering. Det er

således korrekt når tingretten bemerker at klassiske straffesaksdokumenter ofte vil inneholde informasjon av fragmentert karakter eller sågar uriktig informasjon, og at dette taler mot at innsyn gis.

Uansett gir EMK artikkel 10 nr. 2 hjemmel for avslaget. Forholdsmessighetsvurderingen etter art. 10 nr. 2 vil i stor grad ta opp i seg de samme momentene som i vurderingen av om det er tale om et inngrep etter art. 10 nr. 1. Det må foretas en interesseavveining mellom de hensyn som taler for at VG gis innsyn straffesaksdokumentene, og de hensynene som taler mot at politiets taushetsplikt settes til side. Ettersom det er sterke individuelle og kollektive rettigheter som taler mot at VG får tilgang til de aktuelle dokumentene, skal det mye til for at det vil være uforholdsmessig å nekte VG innsyn i disse dokumentene. Det er ikke påvist særegne omstendigheter som stiller denne saken i en særstilling.

Påtalemyndigheten har lagt ned slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Den offentlige påtalemyndighet ved riksadvokaten tilkjennes sakens omkostninger.

Lagmannsretten har kommet til at anken skal forkastes.

Lagmannsretten finner at anken i samsvar med hovedregelen i straffeprosessloven § 385 første ledd kan avgjøres uten muntlig forhandling.

Den omtvistede delen av innsynskravet gjelder en påtegning på 20 sider med innstilling om påtalevedtak fra lederen for etterforskningsavdelingen til settesjefen for Spesialenheten (straffesakens dok 01) og 16 sider med avhør av Welhaven som mistenkt (straffesakens dok 05.01 og 05.02).

Intern rett

Straffeprosessloven § 28 første ledd bestemmer at utskrift av dokumenter i en avsluttet straffesak kan kreves av enhver som det har rettslig interesse for. Bestemmelsen gjelder også for straffesaker som ikke har vært behandlet av domstolene, således også for en sak som påtalemyndigheten har henlagt. Bestemmelsen har likevel begrenset betydning for pressen, ettersom pressens interesse i innsyn bare rent unntaksvis vil være en «rettslig» interesse. Etter åttende ledd kan imidlertid Kongen i forskrift gi rett til utskrift av dokumenter som ikke omfattes av første ledd. I forarbeidene ble det forutsatt at dette særlig skulle vurderes for pressens vedkommende, jf. Ot.prp. nr. 35 (1978–79) side 106–108. Slik bestemmelse er gitt i politiregisterforskriften, jf. nedenfor.

Etter politiregisterloven § 23 har politiet og påtalemyndigheten taushetsplikt om personlige forhold. De fleste straffesaksopplysninger anses som personlige forhold i lovens forstand. I

loven § 34 gjøres det på visse vilkår unntak fra taushetsplikten for utlevering av opplysninger i straffesak til allmennheten. For pressen er vilkåret i nr. 1 om at «dette er nødvendig for å ivareta straffeforfølgningens allmennpreventive virkning, for offentlig kontroll med myndighetsutøvelsen og for å gi saklig og nøktern informasjon om hendelser av allmenn interesse» det mest aktuelle. Etter § 34 første ledd kan Kongen i forskrift gi nærmere regler om opplysninger til allmennheten i straffesak.

Slike bestemmelser er gitt i politiregisterforskriften kapittel 27. Etter § 27-2 tredje ledd kan utlån eller gjennomsyn av dokumentene i en avsluttet straffesak kan bare etterkommes dersom vedkommende har «saklig grunn» for lån eller gjennomsyn av dokumentene. Pressens interesse i innsyn i en straffesak vil normalt oppfylle vilkåret om saklig grunn. Det følger av § 27-3 siste ledd at avslag på en begjæring om utlån eller gjennomsyn etter § 27-2 kan påklages til overordnet påtalemyndighet, men påtalemyndighetens avgjørelse kan – i motsetning til avslag etter § 27-1 – ikke bringes innfor retten.

Videre nevnes at ytringsfrihetsbestemmelsen i Grunnloven § 100 femte ledd gir enhver rett til innsyn i offentlige dokumenter, med de begrensninger som følger av lov. Sjette ledd pålegger myndighetene å legge til rette «for en åpen og opplyst offentlig samtale». Grunnlovsbestemmelsen er en rettesnor ved tolkningen av bestemmelser som begrenser retten til innsyn, men det følger uttrykkelig av forarbeidene at den ikke omfatter påtalemyndighetens virksomhet, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004) punkt 6.6 på side 144.

Etter straffeprosessloven, politiregisterloven og politiregisterforskriften er således situasjonen at påtalemyndigheten hadde rett, men ikke plikt til å gi VG innsyn i de etterspurte straffesaksdokumentene. Dette er også partene enige om.

EMK artikkel 10

VG s krav om innsyn bygger derfor ikke på de internrettslige bestemmelsene som er omtalt ovenfor, men direkte på EMK artikkel 10. Det anføres i anken at det vil utgjøre en krenkelse av EMK art. 10 å nekte innsyn i de aktuelle straffesaksdokumentene. Dette spørsmålet kan domstolene prøve.

Etter menneskerettsloven §§ 2 og 3 skal EMK gjelde som norsk lov med forrang foran bestemmelser i annen lovgivning.

Vår sak reiser to spørsmål om anvendelsen av EMK artikkel 10. For det første er det spørsmål om innsynsnektelse vil være et «inngrep» i retten til ytringsfrihet i art. 10 nr. 1. Dernest – hvis nektelsen er et inngrep – blir det spørsmål om inngrepet omfattes av unntaket i art. 10 nr. 2

EMK art 10 lyder slik:

Ytringsfrihet

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep av offentlig myndighet og uten hensyn til grenser. Denne artikkel skal ikke hindre stater fra å kreve lisensiering av kringkasting, fjernsyn eller kinoforetak.
2. Fordi utøvelsen av disse friheter medfører plikter og ansvar, kan den bli undergitt slike formregler, vilkår, innskrenkninger eller straffer som er foreskrevet ved lov og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, territoriale integritet eller offentlige trygghet, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, for å verne andres omdømme eller rettigheter, for å forebygge at fortrolige opplysninger blir røpet, eller for å bevare domstolenes autoritet og upartiskhet

Kjernen i EMK artikkel 10 er å verne mot sensur. Ordlyden hjemler ikke en innsynrett. Frem til 2006 ble bestemmelsen også praktisert slik av EMD. I domstolens praksis etter 2006 er det imidlertid lagt til grunn at artikkel 10 nr. 1 også vil kunne innebære en plikt til å gjøre informasjon tilgjengelig for pressen i saker av offentlig interesse. Om rettsutviklingen viser lagmannsretten til omtalen i Rt-2015-1467 (legevakt) avsnitt 47-63. I denne avgjørelsen avsnitt 53 og 65 la Høyesterett til grunn at pressens krav om innsyn i saker med stor allmenn interesse, *kan* følge av artikkel 10 nr. 1, men at det må foretas en konkret vurdering av omstendighetene i den enkelte sak, jf. også Rt-2013-374 (Treholt) avsnitt 53. Ved den konkrete vurdering må det tas utgangspunkt i at jo større samfunnsinteresse det er knyttet til en sak, jo større behov er det for at forholdene legges til rette for at pressen gis mulighet til å fylle sin funksjon på tilfredsstillende måte. Selv om straffesaksdokumenter ikke generelt kan utelukkes fra pressens innsynsrett, forutsettes innsynsretten «å være snever» (avsnitt 66 og 67). Videre uttales i avsnitt 69:

Disse hensynene gjør at pressen vanskelig kan ha krav på innsyn i dokumenter i en verserende straffesak. Likeledes antar jeg at innsyn som hovedregel heller ikke kan kreves i klassiske straffesaksdokumenter i en avsluttet straffesak. Personvern hensyn veier særlig tungt ved håndteringen av politiforklaringer og opplysninger innhentet gjennom bruk av skjulte straffeprosessuelle tvangsmidler, som for eksempel kommunikasjonskontroll. Innsyn i enkeltstående dokumenter vil dessuten kunne gi et fragmentert og misvisende bilde av saken. Om hensyn for og mot innsyn i straffesaksdokumenter viser jeg til Tor-Geir Myhrer, Personvern og samfunnsforsvar, 2001, side 78 følgende.

Rettstilstanden etter Treholt-kjennelsen i Rt-2013-374 og legevaktkjennelsen i Rt-2015-1467 var således at en innsynsrett for pressen i straffesaksdokumenter etter en konkret vurdering i den enkelte sak kan utledes av EMK artikkel 10 nr. 1, slik denne bestemmelsen er anvendt i EMDs praksis. Jo større samfunnsinteresse det er knyttet til en sak, jo større behov er det for at forholdene legges til rette for at pressen gis mulighet til å fylle sin funksjon på tilfredsstillende måte. Likevel forutsettes innsynsretten i

straffesaksdokumenter å være snever, og som hovedregel kan innsyn ikke kreves i klassiske straffesaksdokumenter i en avsluttet straffesak.

Etter at Høyesterett avsa legevaktkjennelsen i 2015 har EMD i storkammer behandlet en sak om innsyn etter EMK art 10 nr. 1 (dom 8. november 2016 i saken Magyar Helsinki Bizottság mot Ungarn, (application no. 18030/11)). Denne saken gjaldt ikke pressens innsyn i straffesaksdokumenter, men hvorvidt en menneskerettighetsorganisasjon kunne kreve å få opplyst navn på offentlige forsvarere som var oppnevnt, og antall oppnevnelser. EMD bekrefter i denne dommen (avsnitt 149–156) at artikkel 10 ikke bare er et vern mot sensur, men også etter en konkret vurdering omfatter rett til å få opplysninger «where access to the information is instrumental for the individual's exercise of his or her right to freedom of expression, in particular “the freedom to receive and impart information” and where its denial constitutes an interference with that right» (avsnitt 156). Det kreves således at tilgangen til informasjon er nødvendig («instrumental») for utøvelsen av ytringsfriheten.

I storkammeravgjørelsen oppstiller EMD fire kriterier/moment/avveiningsmarkører for den konkrete avgjørelsen av innsynsspørsmålet:

- The purpose of the information request / formålet med forespørselen (avsnitt 158–159)
- The nature of the information sought / opplysningenes art (avsnitt 160–163)
- The role of the applicant / søkerens rolle (avsnitt 164–168)
- Ready and available information / klar og tilgjengelig informasjon (avsnitt 169–170)

I anken anføres at formålet med innsynsbejæringen er å kontrollere offentlig myndighetsutøvelse. Dette ligger i kjernen av pressens kontrollerende funksjon («public watchdog»). Forespørselen om innsyn er knyttet til et større journalistisk prosjekt der VG har avslørt at polititjenestemenn og offiserer i Forsvaret har hatt privat tilknytning til våpen under offentlig kontroll og myndighet. Det overordnede temaet er tjenestemenn i politiet og Forsvarets ulovlige omgang med våpen. Avisen har avdekket manglende våpenkontroll i Forsvaret og politiet samt mangler ved etterforskningen av maktpersoners våpenhold. Dette har betydelig offentlig interesse. Saken berører også mediernes rett til å ettergå offentlige myndigheters etterforskning mot og gransking av politiet selv. Den ankende part og partshjelperne mener derfor at momentet «formålet med forespørselen» med styrke taler for at innsynsnekt er et inngrep etter artikkel 10 nr. 1.

Staten gjør på sin side gjeldende at momentet «opplysningenes art» tilsier at pressen ikke skal gis innsyn i klassiske straffesaksdokumenter. Slike dokumenter er i utgangspunktet taushetsbelagt for å verne om enkeltindividers personvern og politiets operative interesser. Innsyn vil derfor tilsidesette både sterke personvern hensyn (jf. også EMK artikkel 6 og 8) og hensynet til å beskytte politiets evne til å utføre sitt samfunnsoppdrag.

Staten har også vist til Norges forpliktelser etter EUs personvernforordning (2016/679) og pekt på at straffesaksdokumenter står i en særstilling, noe som illustreres av at EU-statene har funnet det nødvendig å beskytte særskilt opplysninger i straffesaksdokumenter i et eget direktiv (2016/680).

Endelig har staten fremholdt at EMD ikke har tatt stilling til hvordan en innsynsrett etter EMK art 10 skal tilpasses og harmoniseres med de folkerettslige forpliktelser EU-statene har til å beskytte individets personvern – særlig informasjon omfattet av direktiv 2016/680.

Det er på det rene at ved momentet «søkerens rolle» har det stor vekt at søkeren er et presseorgan. EMD har i en rekke avgjørelser fremhevet pressens og journalisters viktige rolle i et demokratisk samfunn.

Det er også ubestridt at de opplysningene som etterspørres i vår sak, er «klare og tilgjengelige».

Lagmannsretten er enig med tingretten i at tre av de fire momentene som storkammeravgjørelsen angir, taler for at innsynsbegjæringen imøtekommes. Det springende punktet er momentet «opplysningenes art».

Etter rettens syn er det ikke holdepunkter i EMDs praksis for at straffesaksdokumenter generelt faller utenfor innsynsretten. Også slike dokumenter må bedømmes konkret etter de fire kriteriene storkammeravgjørelsen gir anvisning på.

Likevel skiller straffesaksdokumenter seg fra de fleste andre saksdokumenter i offentlig forvaltning. Særlig gjelder dette for det Høyesterett i legevaktkjennelsen avsnitt 69 har betegnet som «klassiske straffesaksdokumenter». Disse kjennetegnes ved at de gjennomgående vil inneholde svært sensitive personopplysninger samtidig som hensynet til å ivareta politiets samfunnsoppdrag gjør seg gjeldende. Selv om det må legges til grunn at pressen vil behandle personopplysninger i samsvar med vær-varsom-plakaten, er det grunn til å tro at frykt for presseomtale kan gjøre borgerne mer tilbakeholdne med å gi informasjon til politiet, noe som i tilfelle vil svekke kriminalitetsbekjempelsen. Både politiforklaringer og innstillinger om påtaleavgjørelser, som vår sak gjelder, må etter lagmannsrettens syn anses som «klassiske straffesaksdokumenter».

Norske domstoler skal foreta en selvstendig tolking av EMK, men det er likevel i første rekke EMD som skal utvikle konvensjonen, jf. blant annet Rt-2005-833 avsnitt 45. I lys av at EMD ikke har behandlet innsynsrett for pressen i klassiske straffesaksdokumenter etter EMK artikkel 10 og følgelig heller ikke har tatt stilling til avveiningen av innsynsretten mot andre rettigheter i konvensjonen (særlig artikkel 8 og artikkel 6) og i folkeretten for øvrig, finner lagmannsretten at det ikke er grunn til å fravike Høyesteretts standpunkt i Rt-2015-1467.

Lagmannsretten legger således til grunn at selv om en sak har betydelig offentlig interesse, er innsynsretten i straffesaksdokumenter snever, og som hovedregel kan innsyn ikke kreves i klassiske straffesakdokumenter i en avsluttet straffesak. Spørsmålet er derfor om den offentlige interessen i vår sak er så stor at dette utgangspunktet må fravikes.

Etter lagmannsrettens syn er den allmenne interesse i vår sak atskillig mindre enn i legevaktsaken (statens tvangsmakt overfor borgerne) og Treholt-saken (med sine historiske og politiske aspekter). Selv om det journalistiske prosjektet i vår sak er å belyse polititjenestemenns og offiserers ulovlige befatning med våpen, er det konkrete formålet med innsynsbegjæringen å etterprøve riktigheten av henleggelsesbeslutningen i saken mot Welhaven. Det er også slik, som staten har pekt på, at de dokumentene VG har bedt om innsyn i (Welhavens forklaringer og innstillingen til påtalevedtak), ikke er nøytral informasjon; dokumentene kan således gi et fragmentert og misvisende bilde av saken, sml. avsnitt 69 i legevaktkjennelsen. Avhøret av Welhaven utgjør bare en liten del av det samlede bevisbildet, og er ikke en nøytral fremstilling, slik som et videoopptak. Spesialenhetens påtaleinnstilling er heller ingen nøytral fremstilling av de faktiske forholdene, men en påtalefaglig vurdering.

Ettersom Welhavens identitet er kjent er det ikke mulig å ivareta personvernet ved anonymisering, slik det ble gjort i legevaktkjennelsen.

Lagmannsretten er enig med VG og partshjelperne i at en sammenligning med informasjonstilgangen ved en åpen domstolsprosess og hensynet til pressens samfunnsoppgave som «public watchdog» kan tale for at pressen bør ha en ganske omfattende innsynsrett når saker av offentlig interesse blir henlagt.

Alt i alt finner lagmannsretten at det ikke foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner til at man bør fravike utgangspunktet om at det ikke gis innsyn i klassiske straffesakdokumenter i en avsluttet straffesak.

Etter lagmannsrettens oppfatning innebar således riksadvokatens avslag på VGs innsynsbegjæring ingen krenkelse av retten til ytringsfrihet i EMK artikkel 10 nr. 1. Det er da ikke nødvendig for retten å ta stilling til den subsidiære anførselen om at nektelsen uansett har hjemmel i EMK artikkel 10 nr. 2.

Anken skal derfor forkastes.

Sakskostnader

Staten har vunnet saken og skal etter analogi fra tvistelovens regler ha erstattet sine sakskostnader for lagmannsretten. Staten har krevd sakskostnader, men har ikke lagt frem

kostnadsoppgave. Etter tvisteloven § 20-5 fjerde ledd kan salærutgifter da ikke erstattes med mer enn 15 000 kroner. Retten fastsetter etter dette sakskostnadene for lagmannsretten til 15 000 kroner. Retten gjør ingen endring i tingrettens sakskostnadsavgjørelse.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Verdens Gang AS, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag en for alle og alle for en 15 000 kroner – femtentusen – kroner til staten ved Justis- og beredskapsdepartementet innen 2 –to– uker fra kjennelse blir forkynt.

Hans-Petter Jahre

Jeg bekrefter at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold, jf. midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 § 8 andre ledd.

Hans-Petter Jahre

Dokument i samsvar med signert original
Oda B. Eidem Pettersen (signert elektronisk)